

(0/38)

LA CAMPANA DE GRACIA

DONARÀ AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA

Aquest número 10 cèntims de pesseta per tot Espanya

Fora d'Espanya fixarán lo preu los CORRESPONSALS

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ: Llibreria Espanyola, Rambla del Mitj, 20, botiga, BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ: Fora de BARCELONA cada trimestre ESPANYA pessetas 1'50 Cuba y Puerto Rico, 2.—Estranger, 2'50.

CASTELAR

La vida política de Castelar ofereix diversos aspectes que responen als impulsos propis de l'edat del home y a las exigencias dels temps.

Als 20 anys, conegut únicament en las aules y en los centres de la joventut intel·lectual, li bastà pronunciar un sol discurs pera ferse popular. La revolució del 54, com totes las revolucions, sigué fecunda en portar a la vida política a tot un esbart de gent nova valenta y ardorosa. Casi pot afirmar-se que l'agotament de la trista Espanya dels nostres dias se deu a haver transcorregut un període de mes de trenta anys sense haverse desencadenat una sola de aquellas sanitosas ratzadas de huracà revolucionari que tot ho renovan.

Castelar sigué fill de la revolució del 54. Son discurs pronunciat en lo meeting del Teatro Real, acullit ab delirant entusiasme, fou la seva fé de vida, preparant un porvenir brillant y un dels primers llochs entre 'ls defensors de las llibertats democráticas.

L'oratoria, l'periodisme, la càtedra y el llibre se convertiren desde llavors en las sevas armas de combat. Gosà del privilegi dels apòstols, conquistant a las multituds ab sa privilegiada eloqüencia. Cap paraula mes atrayent que la seva, inflamada per l'amor a la causa del poble. Sos discursos, sos articles y sos llibres sigueren lo pa espiritual de tota una generació ansiosa de sacudir la tirania dels governs borbònics, pera fer ingressar a Espanya en lo concert de las nacions lliures y civilisadas.

En los periodos de negra reacció donà probas de un valor civich admirable. Per un article titulat *El rasgo*, en que criticava acerbament un acte de la reyna Isabel ponderat com a molt generós, y que ab tot tancava en lo fondo un refinat egoisme, Castelar sigué despossehit de la seva càtedra. Aquesta injusticia flagrant promogué 'ls famosos successos de la nit de Sant Daniel, que vingueren a tirar una gran cantitat de combustible a la foguera revolucionaria.

A conseqüencia de la formidable insurrecció del any 66, Castelar sigué condemnat en rebeldia a la pena de mort en garrot vil. Afortunadament pogué guanyar la frontera y desde Paris, unit estretament als homes que preparavan la revolució, treballà ab febril energia pel triunfo de la causa del poble.

Esclatà per fi l'moviment revolucionari: en los camps de Alcolea fou volcat el trono, y mentres los Borbóns emigravan a Fransa, en sentit invers repassavan la frontera 'ls emigrats de la vigilia, trobant una nova Espanya entregada als transports del mes delirant entusiasme.

Per desgracia una gran part dels homes que havian contribuït poderosament al triunfo de la revolució, faltant a las lleys de la lògica política que imposavan l'establiment de una República nacional, se declararen partidaris de una nova solució monàrquica.

Castelar combaté aquest error que tant funestas conseqüencias havia de produhir; que havia de inutilisar en gran part los efectes de aquella revolució renovadora, y de posar en perill imminent las sévas conquestas. Avuy encare plora Espanya aquella rara desviació del criteri revolucionari.

May cap home ha exercit en las masses populars la influencia poderosa que Castelar durant aquest memorable periodo de la nostra historia.

Sas excursions de propaganda a totes las regions de la Peninsula donavan vida a un partit republià vigorós y entussias-

ta. A sa veu eloqüentissima consagrada als ideals de la democracia dintre de sa forma natural y lògica, surgian inmensas masses que aclamavan a la República federal, com a única solució salvadora. La República, salvaguardia dels principis democràtics; la Federació resguard de la República contra tot intent de dictadura.

A las Constituyents del 69 hi anà una minoria republicana que s'aproximava a un centenar de representants. Las comarcas mes ricas y florents, las mes cultas é ilustradas de la nació esavan representadas per diputats republicans. Lo partit republicà tenia ademés una forsa considerable en las filas de la milicia nacional. Llavors sigué quan en Sagasta, ab un maquiavelisme truanesch, provocà, ab sas exigencias, l'alsament republicà de setembre de 1869, que faltat de la de-

guda organizació, fracassà, produhint per resultat lo desarme de la milicia.

No era tan fácil desarmar al admirable orador qu' en sos discursos dedicats a la defensa dels principis democràtics, alcansava en las Constituyents una altura com no haja conseguit may cap altre orador del mon. Sobre tot la defensa que feu de la llibertat religiosa, bastà pera immortalisar a un home y a tota una generació.

Contra la solució monàrquica desencadenà la seva eloqüencia prenyada de sarcames. Podia, la majoria, passant per tot, elegir rey d'Espanya a D. Amadeo de Saboya; Castelar l'havia mort ab los seus discursos molt avants de conyirse la corona.

En lo reynat de D. Amadeo, fou quan acredità Castelar condicions de tàctich polítich que ningú ó molt poch li coneixian. Era precis dividir fins al encono als partidaris de la nova monarquia, que alternativament havian de disfrutar los fruits del govern, y a tal efecte res mes oportú que oferir la benevolencia dels republicans als que s'mostressin mes sincerament democratas. Contra las impaciencias dels exaltats republicans de l'esquerra que blasonavan de una intransigencia suicida, feya prevaldre en Castelar y 'ls seus dignes companys de Directori, la política de la benevolencia, qu'era, en veritat, el més actiu disolvent de aquella situació artificiosa, sense arrels possibles en la conciencia del país.

L'abdició de D. Amadeo y la subsegüent proclamació de la República espanyola, vingueren a donar rahó plena al esperit de previsió de Castelar. Al seu plan, seguit ab tanta perseverancia y ab una claretat de judici tan admirable, se degué la República proclamada per una Assamblea, composta en sa inmensa majoria de monàrquics, y sobre la qual havia acabat per exercir en Castelar, sens ella mateixa donarse'n compte, una influencia decisiva.

Aqueixa influencia ja poch avants de tan memorable succés, l'havia posada de relleu, ab l'abolició de l'esclavitud a Puerto-Rico, de qual mida civilisadora y humanitaria, havia sigut Castelar l'impulsador mes ardent y entussiasista.

Aixis aquell home, per tants títuls gloriós, després de rompre la cadena de milers d'esclaus, reintegrava a la nació en la seva absoluta soberania, dotantla de las institucions republicanas.

Lo periodo del 73, agitat y angustió, combatut per tres guerras civils a la vegada, havia de posar a proba las condicions de home de govern del gran tribuno de la democracia.

Partidari de fer no una mesquina República de partit, sino una gran República nacional oberta a tots los homes d'esperit generós y de ideas lliberals, ja l dia 23 de abril, salvà ab perill de la seva vida, la existencia de la Comissió permanent de l'Assamblea, amensada per las masses populars. Los que havian sigut partidaris de D. Amadeo, conspiravan per apoderarse del govern, y l poble indignat volia ferne un escarment. La intervenció de 'n Castelar estalvià a Espanya un dia de sanch. Si 'ls que li degueren la salvació, no li sigueren després prou agrahits, pitjor per ells.

Ab una facilitat espantosa anavan desmoronantse totes las situacions republicanas apenas constituïdas. Reinava en lo país un gran desgavell, que aprofitavan els carlistas donant un gran augment a las sevas forsas, y 'ls partidaris de la restauració borbònica, fomentant de sota ma l'moviment cantonal, que tantas forsas restava a la causa republicana, y tan grans dificultats li promovia.

Emilio Castelar

(De un de sos últims retratos)

Se necessitava un bras de ferro pera posar coto a n' aquell desbordament, y Castelar se prestá a intentarho.

May un home ha pujat al govern en situació mes compromesa; may tampoch ningú ha donat probas de una energia mes admirable. No repará Castelar en fer lo sacrifici de lo que mes estiman els homes públics, y especialment els oradors y 'ls artistes: lo sacrifici de la seva popularitat. A enent ans que tot a la salvació de la patria, sense la qual no hi ha República possible, restablí la quebrantada disciplina del exèrcit, reorganisé 'l cos de artilleria, allegá grans recursos en homes y diners pera fer cara a las adversas circunstancias, reclamá 'l concurs de tots els elements liberals del exèrcit pera emprendre una vigorosa campanya contra 'ls carlins y contra 'ls cantonals sublevats, y en poch temps se tocaren, per tot arreu, los bons resultats de sas briosas iniciativas.

Scbrevingué 'l gran conflicte ab motiu del apressament del Virginius, y Castelar lográ resoldre'l en un instant de acort ab las exigencias del esperit de justicia y del patriotisme. evitant una guerra ab los Estats Units. ¡Quánt y quánt haurian pogut apendre ab ell, els qu' en aquests últims temps han portat a la patria al últim grau de la postració, del desconcert y de la ruina!

Ab lo nomenament dels bisbes que tan criticat li sigué pels esperits superficials, lográ sustreure una gran forsa moral al partit carlista que s' envania de gosar l' apoyo del Vaticá. Castelar demostrava als católics espanyols que 'l Papa no 's desdenyava d' entrar en tractes ab la República, y aixó, en aquellas circunstancias, era una verdadera derrota pels partidaris del absolutisme y de la teocracia.

Desgraciadament, no tots los republicans sapigueren comprendre 'ls móvils del gran patriota, y una votació adversa de l' Assamblea 'l derribá del govern. No esperavan mes que aixó 'ls pretorians del general Pavía, per dispersar ab un cop de forsa a l' Assamblea republicana.

Castelar no volgué tractes de cap mena ab l' autor de aquella hassanya, demostrant ab aixó que no tenia la menor complicitat ab un acte tan vil é infame.

Aquell dia, sentá, sí, un programa de rectificació en los principis y en la conducta del partit republicá, renunciant a la federació y establint com a norma única 'l sentit gubernamental y oportunista.

Conseqüent ab aquesta idea, lográ veures elegit diputat per Barcelona, en las primeras Corts de la restauració. Tots nosaltres sabém quant costá aquesta victoria lograda a despit de la sanyuda persecució del govern y del negre pessimisme de la massa republicana, partidaria resolta del retrahiment.

La intervenció de 'n Castelar en la política de la restauració ha tingut dos períodos perfectament deslindats. En lo primer combaté ab sa eloqüencia acostumada las passions reaccionarias del govern de 'n Cánovas, que comensavan per declarar ilegals als partits republicans; y a forsa de constancia y de persistència lográ salvar del general naufragi, una gran part dels principis de la revolució de Setembre.

Lo restabliment del Jurat y del Sufragi universal foren deguts evidentment a la intervenció de 'n Castelar en la política de la restauració.

Pero aquets elements de progrés que practicats llealment, havían de servir al poble pera conseguir tart ó d' hora la reintegració completa de la seva soberania, se han convertit, practicats pels governs de la restauració, en parodies grotescas y repugnants; y Castelar que havia tingut el mérit de ferlos consignar en las lleys del Estat, caresqué de l' energia y del cuydado necessari per ferlos respectar en tota la seva puresa.

De aquí dimana 'l fracás de la seva política y 'l decahiment de un home, per tants conceptes digne de l' admiració dels seus contemporanis. Qualsevol podia advertir en 'os últims actes fins certes inconexions impropies del seu talent.

Aixís, quan era arribada l' hora de recullir los fruits de la política oportunista, consagrada per vint anys de perseverants esforços; quan todas las fraccions republicanas sens excepció abonavan la política de 'n Castelar acudint a la lluyta electoral qu' ell havia preconisat sempre; quan estava a punt de concertarse expontáneament una forta y vigorosa concentració republicana, de la qual ell hauria sigut el núcleo insustituible, en aquets moments de triunfo, va pendre l' acort de llicenciar las sevas forsas, retirantse ell mateix de la política, é impulsant a molts dels seus amichs a anar a pendre lloch en las filas de la monarquia.

May hem pogut explicarnos els motius de una resolució tan anómala, qu' en un instant va tirar per terra nostras ilusions mes puras.

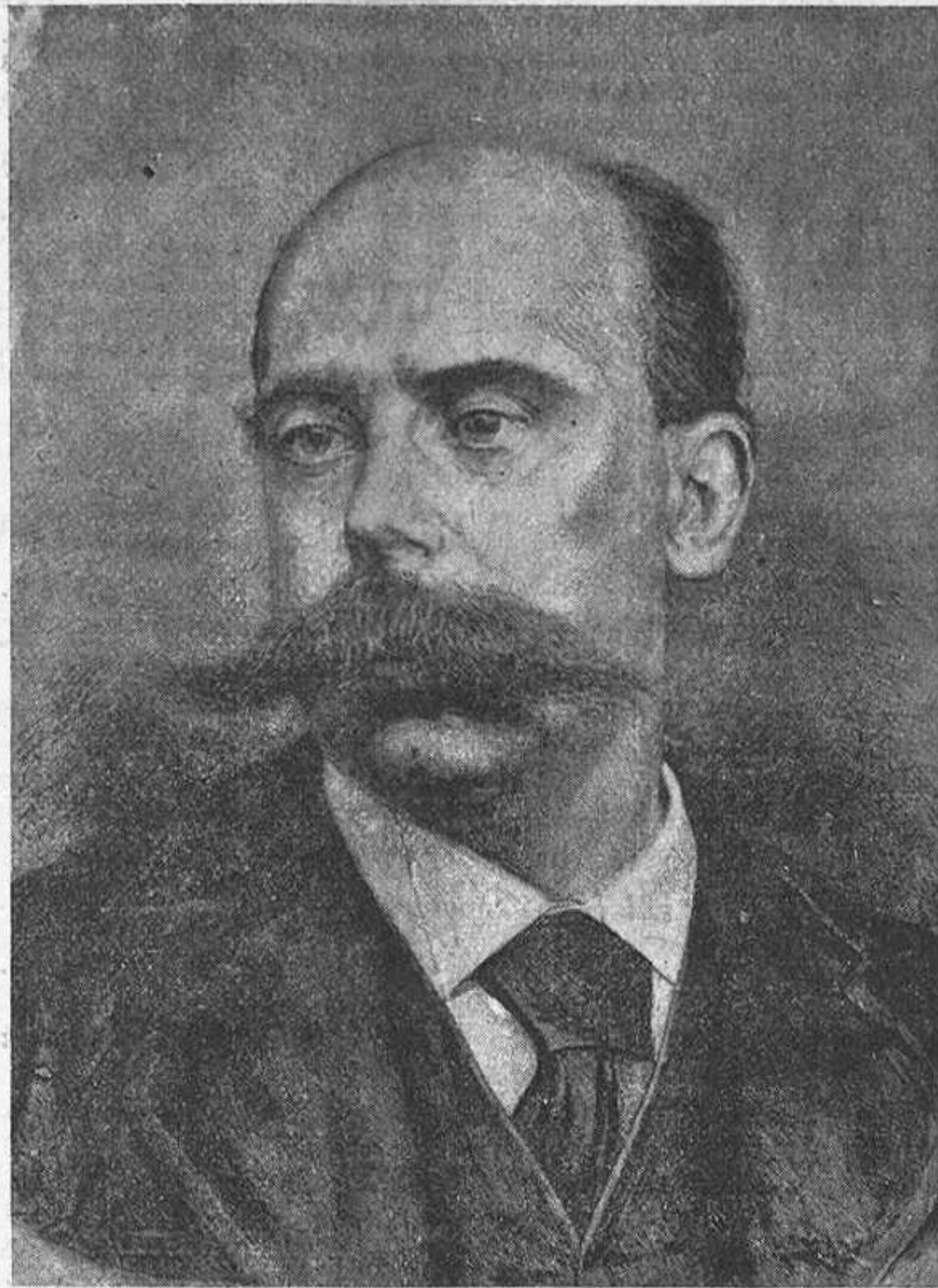
Lo dia 15 de Febrer de 1893, quan Castelar aconsellá als seus amichs, qu' en la próxima campanya electoral, allá hont no presentessin candidat propi, votessin els candidats fusionistas ab preferència als de qualsevol altra fracció republicana, nosaltres ens considerarem deslligats completament de qui tan extrany consell acabava de donar. Aquell dia, per nosaltres morí Castelar com a polítich.

Y en efecte, desde las horas ha viscut morint. Sis anys consumits en alguna cosa pitjor que l' inacció completa: sis anys de vacilacions y d' obscuritat, de amistat y tracte particular ab los homes mes funestos de la restauració, de murmuracions continuas que a tots els que som veraderament republicans y estimavam a Castelar per lo que havia sigut y pels grans serveys que en sos bons temps havia prestat a la causa de la Democracia y de la República, ens arribavan fins a lo mes fondo de l' ánima.

¡Si ha de haver sigut corruptora aquesta ditxosa restauració, que dels seus efectes deletéreos, no se n' ha pogut lliurar un dels homes mes grans, mes inteligents y mes admirables de la moderna Espanya!

Quan després dels horribles desastres de las guerras, los ulls del poble espanyol buscavan ansioso una taula salvadora, tothom veyá ab horror el buyt qu' en la política activa havia deixat en Castelar ab la seva inexplicable retirada. ¡Qui ab millors tituls qu' ell hauria pogut dir:—Aquí teniu al governant del any 73: sota 'ls plechs de la meva honrada bandera hi caben tots els homes de bona voluntat que s' interessin per la regeneració de la patria?

En aquets últims temps cent mil republicans de todas las procedencias acudiren a n' ell, moventlo a posarse al davant

Retrato de CASTELAR, en l' época en que sigué president de la República.

de un moviment democrátich encaminat a combatre a la reacció imperant; mes en lo nostre humil concepte arribavam tart: Castelar portava ja la mort en las entranyas... y apart de aixó, no era tan fácil com sembla reunir en un instant lo que a gratcient va escamparse sis anys enera sense més ni més... Las ilusions bárbaramente tronxadas difícilment rebrotan.

Lo mateix Castelar va dirho en un de sos admirables discursos:—La fé es com la virginitat: una vegada perduda, no 's recobra.

Nosaltres, al descubrimos respectuos davant de son cadaver, no podem menos que lamentar l' equivocació que va cometre al llicenciar las sevas forsas, en moments tan criticats pera la nació espanyola; pero consti que no podem olvidar may los inmensos serveys qu' en alti es épocas va prestar a la causa de la llibertat, de la democracia y de la civilisació. Sigué un vigorós sembrador de idees y aquestas, de una manera ó altre donarán fruyt, mentres el mon siga mon.

P. K.

ADEU A CASTELAR

I

Quant el Sembrador ha passat pel camp
¿qué hi fa que 'ls aucells saquejin la grana?
¿qué hi fa que ufanós rebroti l' agram
y de solch en solch infesti la plana?

II

Parteix, Sembrador, qu' el camp es sembrat!
Reposa ja en pau dels jorns de fatiga!
Més tart ó dejorn esclatará el blat,
y 'l blat florirá, y el blat treurá espiga.

III

Bé prou has sembrat! Parteix, Sembrador
qu' aquest camp perdut has cubert de grana!
D' ella 'n sortirá l' espiga millor,
la del pervenir, la republicana.

IV

D' ella 'n sortirá l' espiga turgent
qu' aplaqui la fam qu' ens amarga el viure,
fam de llibertat, de renaixement,
de ser poble fort y ser poble lliure.

APELES MESTRES.

MONEDA DE L' HISTORIA

UNA ANÉCDOTA DE CASTELAR

Se trobava en una ocasió en la llibreria de Fé de Madrid, abont los escriptors y artistas celebravan sas tertulias íntimas. Entre 'ls últims allí presents s' hi contava 'l mestre Barbieri.

Hagué aquest de parlar de sas conviccions políticas y s' declará monárquich.

—Ho soch—deya—perque l' art que professo 'm sugereix aqueixas conviccions.

Castelar plé d' extranyesa li suplicá que li esplicés aquesta relació entre l' art musical y las conviccions monárquicas.

—Ab molt gust—respongué 'l mestre Barbieri.—La batuta ¿qu' es més que un ceptre? Valentse d' ella 's manté l' armonia en una orquesta, talment com valentse de un ceptre 's manté l' ordre en un Estat.

Castelar replicá al punt:

—Ara 'm dona vosté la explicació del perquè la música es la mes inferior de las Bellas Arts. Necesita 'l ceptre. En cambi, aquí te la literatura qu' es la manifestació mes elevada del art: la literatura no necessita ceptre de cap mena. Sens dupte per aixó sempre s' ha dit y 's diu: ¡la República de las Lletras!

No atinant el mestre Barbieri a replicar a una observació tan justa, prengué 'l sombrero y sortí de la llibreria.

L' ÚLTIMA FRASSE POLÍTICA DE 'N CASTELAR

ESTAVA en son llit de mort presa de un principi de desvari, pero no devía ser aquest tan avassallador que li apagués la llum de la inteligencia.

Ab veu débil, pe-o molt clara exclamá: «Porteume ab los republicans; tinch que parlar a n' al Congrés... ja veuréu lo discurs que guardo.»

Aquesta frasse tanca un fondo de arrepeniment del gran error que cometé al llicenciar en mal hora al seu partit. A la fi veyá que únicament anant ab los republicans, reorganisantlos, vigorisant las sevas energias, era ja possible posar una forta valla a la irrupció reaccionaria que representa l' actual govern.

Per aixó ansiava anar al Congrés alsant de nou la salvadora bandera de la democracia republicana.

Jo crech que Castelar, en los seus últims temps, havia de sufrir molt de passió de ánimo.

Era impossible que s' apartés del seu esperit lo recort de aquella elecció memorable que li valgué l' acta del districte quint de Barcelona, en las primeras Corts de la restauració. Aquella batalla valenta, en que tot un poble hi prengué part arrollant els excessos, las tropelias y las perfidias de un govern empenyat en ofegar al gran apóstol de la democracia, privantli l' accés a la tribuna del Parlament, contrastava de una manera massa dolorosa ab l' última acta que conseguí, com una almoyna, de las mans de 'n Silvela, en la circumscripció de Murcia.

Aquestas dos eleccions, separadas per una distancia de 24 anys, senyalan en la historia de Castelar lo principi y la fi de tot un período polítich.

A l' any '75, havían desaparecut los drets polítichs; reynava l' arbitrariedad gubernamental mes desenfundada; pero bastá l' energia del poble sadollat de alentadoras esperansas, pera alcansar una inmensa victoria en honor del egregi representant de las aspiracions democráticas.

Al any 99, en cambi, las conquistas democráticas consignadas en las lleys, continuavan sent en mans dels reaccionaris un asquerós sarcasme, com ho havían sigut avants en mans de 'n Sagasta y anteriorment en las de 'n Cánovas. Lo que havia de ser sufragi universal s' havia convertit en trampa universal, y ja 'l poble estava impossibilitat de conquistar honrosament un acta per l' home ilustre que havia tractat en vá de inocular la sava democrática en las venas de la revellicia monarquía.

Ab lo sufragi universal regit pels monárquichs las actas las reparteixen els governants. Y las mes de las vegadas es una deshonra 'l rébrelas.

Castelar, atacat per un Revenga y per un Romero Robledo que 's disposavan a disputarli la legitimitat de l' acta de Murcia, devía sentirse ferit en lo mes viu de las sevas afeccions.

Per aixó, avants de morir, exclamá:

—Porteume ab els republicans!

Y degué dirho ab la mateixa ansietat que certs malalts exclaman:

—¡Ayre, que m' ofego!

Prenguéu nota de aquest crit sincer, y disposémnos a lluytar per alguna cosa que val tant com la essencia mateixa dels nostres ideals: disposémnos a lluytar a tota costa, per la purificació de las prácticas democráticas.

Sols aixís cumplirém los anhels del gran demócrata, en los últims instants de la seva existencia.

J. R. y R.

¡AVANT!

¡Avant! No desmayem. Es de femellas senti'l cor fluix quan lo perill es fort; com mes avansi l'ona loyolesca mes els honrats hem d'aixecar el front.

¡Avant! Res d'ajupi'ns perque seriam devorats pel remat de negres llops que pretén embruti'ns per saquejarnos el cervell, la conciencia, l'honra y l'or.

No 'ns han de fer basarda ni respecte els trajos ab que 'ls vils explotadors als babaus y als idiotas entubernan; sas coloraynas y oripells tan sols amagan ranciesas tan corcadas que al baf del poble's tornarian pols.

¡Avant! Que no 'ns espanti el brill del sabre ni 'ns detinga el ruixim del brut hisop; que no 'ns arredrin els bastons ab borlas ni el repugnant garrot del polissón.

Els cinichs qu' esgrimeixen aquests trastos son cobrats, com ho son tots els fellons, y el dia qu' enfront d'ells vegin al poble resolt a fer justicia de debó els veureu com se fonen d'igual modo que 'ls borrallons de neu al raig del sol.

¡Avant y al cor! Cada hora que transcorra ens van tirant un nou cordill al coll;

segurs d'obeir prompte a un Torquemada ensajan nous tormentos uns quants sayons; flayrant la mort de la lliberta cátedra las Universitats s'omplen de corps;

las tafas clericals tot ho invadeixen y son baf pestilent ho emporca tot; fins ahir treballavan en la sombra perque el poble era viu y ells eran pochos,

pro engreixan sas partidas els hipócritas, els agams, els villans y els vividors y avuy en plena llum y ab desvergonya del poble abusan perque 'l creuhen mort.

¡Alsats, Llátzer, y avant! Encare es hora, encare pot salvarte un bon esfor.

Si 'ls rezelos que t' enervan abandonas; si sabs fer cas omis dels distints noms ab que estúpida ment et divideixes;

si 'l nom t'estimas y la pell no t'dol, podrém encare deturar l'onada que aménassa ofegar nostra nació.

¡Avant, poble! Las horas aprofita; forsa al puny, ull cert y dret al cor, que avuy ab energia es temps encare; demá potser ja no!

JEPH DE JESPU.

N párrafo del periódich *El ejército español*, a propósito del procés de Montjuich:

«Qui vulga oír que escolti. Lo góvern al reproduhirse 'l clamoreig universal que han mogut en lo mon los abusos infames comesos a Montjuich, en lloch de proceder al prompte cástich d'ells, tracta de guanyar temps, y cubreix l'intenció posant al exercit de pantalla.»

Aixís ho declara un periódich militar.

Nsaltres no fem mes que reproduhirho perque's vejan las consideracions que al exercit guarda aquest góvern, modelo de perfidia y de reacció.

Fins al últim moment, al evacuar la plassa de Zamboanga, s'ha tingut de derramar sanch espanyola, quan ja las Filipinas no 'ns pertanyen.

A París varem posar la firma a la nostra ruina.

Y ara a Zamboanga 'ls nostres soldats hi han posat la rúbrica ab la seva sanch.

A Tarragona hi ha hagut gran cremada de casillas de consums.

¡Y tot per mitj litro de ví que a un pobre pastor li havia quedat del menjar del dia, y que tractava de introduhir de nou a la ciutat.

Molt cruels se mostran ab els pobres els arrendataris de aquest tribut odiós y lladre... pero devegadas la codicia esbotza 'l sach.

Lo motí de Tarragona va adquirir grans proporcions, y no será difícil que's reproduheixi en alguns altres punts, perque ja ho diu lo ditxo:—A Tarragona man-xan.

S'atribuix a n' en Sagasta la idea de adoptar l'últim programa democrátich de n' Castelar, pera desarróllarlo dintre de la monarquia.

D. Práxedes, desde qu' es al mon no fa altra cosa: apoderarse de las ideas ajenas, pera corrompelas, mistificarlas y desacreditarlas.

Pero consentir que avuy, quan ja no hi ha per hont agafarlo, fes lo mateix ab lo darrer programa de n' Castelar, sería per part del poble espanyol l'últim extrém de la calsoneria.

No, de cap manera pot tolerarse qu' en Sagasta dediqui l'últim alé que li queda de vida, a escarnir lo bon recort que ha deixat Castelar, al morir, encarnat en lo seu programa democrátich.

Los generals que contrariant a n' en Polavieja, varen assistir al enterro de n' Castelar, sigueren objecte de una gran ovació per part del poble de Madrid.

Aquesta manifestació de simpatía per ells y d'antipatía per l'altre, marca clarament l'orientació actual de l'esperit públich.

¡Tant-de-bó sapiguessen enténdreho 'ls únichs que avuy poden donarli lo que necessita!

Quan en Castelar comensá a pendre part en la vida pública fou tal l'efecte que produhi, que 'ls góverns borbónichs, temerosos dels resultats de la seva propaganda democrática, tractaren de tapanli la boca ab una credencial.

Lo ministre de Hisenda n' hi feu oferir una pingüement dotada.

Y Castelar va respondre:

—Moltas gracias: no vull destinos y menos en Hisenda, perque ni siquiera sé sumar.

¡Y deya que no sabia sumar un home que ab la magia de la seva paraula sumava demócratas per milers, per centenars de milers y hasta per milions!...

S'ha celebrat un meeting de propaganda en lo Centre republicá del Passeig del Triunfo de Sant Martí, recomenantse en ell l'urgencia de l'organización obrera.

Perque com deya 'l company que va resumir los discursos:

«L'obrer necessita estar organizat no tan sols pera defensarse de la explotación patronal, sino també pera defensar la llibertat democrática.»

Aquest, sols aquest es lo bon camí. Los interessos morals y materials de las classes treballadoras están íntimament units ab las llibertats públicas.

Defensarlas es lo mateix que defensar la vida; es lo mateix que defensar l'ayre que's necessita per respirar.

Una frase del general Weyler:

—Sens dupte creu lo general Polavieja que Castelar morí tan pobre que no ha pogut deixar ni 'l mes petit llegat. Pero s'equivoca de mitj a mitj. Algú recullirá la seva herencia.

Aixís a lo menos ho espera 'l poble espanyol, desitjant que no's perdi una riquesa tan gran d'ideas y energias.

En l'enterro de Castelar, los crits mes entusiastas de «¡Viva la Democracia! ¡Mori la reacció!» «¡Abaja en Polavieja!» varen donarse en lo moment de despedirse 'l dol, en presencia dels diplomátichs y 'ls generals que assistiren al acte.

Lo poble será sempre un gran artista, y com a tal sab de sobra que l'efecte mes culminant s'ha de guardar pel final del drama.

Contrast.

Al comodoro Dewey, destructor de l'esquadra espanyola de Cavite, 'ls seus paisans volían regalarli un palacio. Y s'ha negat a admetre'l, alegant que no 'l mereix qui com ell s'ha limitat al cumpliment del seu deber.

En cambi, nosaltres, los vensuts, hem prodigat a mans plenas els ascensos, las creus y 'ls premis, y no hi ha un sol exemple entre 'ls favorecuts, que haja renunciat a semblants beneficis.

Ab aquest contrast n' hi ha prou per explicar la prosperitat de aquell país, y la ruina del nostre.

TIBERI CONSERVADOR

Es el crit, el crit suprem qu' en Silvela li dirigeix cada dia:

—¡Senyor ministre d' Hisenda, quartos; busqui quartos, per amor de Deu!

Y 'l pobre Villaverde, ab la desesperació del naufrach que veu per moments acostarse l'ona que ha de engolir-lo, dirigeix la mirada al seu alrededor y's pregunta afligit:

—Quartos, quartos... ¿d' ahont els trauré?

La situació es claríssima, y 'l ministre la comprén sense gayre esfor.

Los homes del góvern están entregats a un xéflis continuu, qu' ells voldrian que durés tota la vida; pero aquest tiberi ocasiona gastos considerables, y aixís com es cert que

con oro nada hay que falle,

també ho es que sense diners es impossible parar la més modesta taula

Y que 'ls diners están a las postrimerias, prou que ho sab 'l desventurat Villaverde. Ben clar li está dibent l'encarregat de la caixa:

—Ja no quedan més que vint cartutxos.

—¡Horror!

Al cap d' un rato:

—Ja no 'n quedan més que quinze.

—¡Pobres de nosaltres!

Un' hora més tart:

—Ja no 'n quedan més que deu.

—¡Estém perduts!

¡Cóm se neguiteja llavors el ministre pensant de que farà manegas ó a qui acudirá pel sablasso corresponent!

Perque, ell se fa cárrech de tot: ¿qué dirán els regeneradors y 'ls polaviejistas y 'ls tetuanistas si a l' hora del ápat se presenta al hostal ab las butxacas buydas?

¡No, aixó no ho farà may! Primer... primer aixecará un non empréstit, si troba qui li deixi diners.

En sos oídos ressonan encare las angustiadas paraulas de n' Silvela:

—¡Senyor ministre, quartos! ¡busqui quartos, per amor de Deu!

Y aquí s' ofereix un fenómeno curiós

Pera trobar aquests quartos que necessita ¿a qui sería natural que acudís?

Als richs, als capitalistas, als milionaris: ningú més indicat que n' Girona, ó en Comillas, ó l' Urquijo ó algún d' aquests potentats que dormen sobre una montanya de monedas de cinch duros.

—A vosté—podría dir el ministre dirigintse al primer—li toca afluixar deu milions. A vosté sis, a vosté dotze...

Y aixís successivament, hasta reunir la suma que's necessita per poguer continuar alegrement el tiberi

Donchs, no, senyor: en Villaverde, agafant com de costum el rabe per las fullas, vol que 'ls que 'l proveheixin de fondos siguin els pobres.

Los nous impostos que's preparan no son efectivament altra cosa que una aménassa al país que treballa, paga y's ro-sega 'ls punys.

¡Tanta inventiva que suposavan en lo flamant ministre d' Hisenda! ¡Tant que ponderavan la originalitat dels seus pensaments!

Considerin quinas cosas més originals:

Un nou impost sobre 'l tabaco, ó lo qu' es igual, que las pacatillas de vint ne valdrán trenta y 'ls puros de deu anirán a quinze. Además, la calitat será convenientment modificada, de manera que aixís com avuy trobém barrejats ab el tabaco cabells, pinyols d' oliva y bossins de llápis, d' aquí endavant hi trobarém escombrarias y animals morts.

Un'altra originalitat: aumen en els recárrechs del timbre, y probablement introdució d' alguns sellos nous, com verbigracia: sello de mal-de-caixa, pera aplicar a tots els que surtin de casa ab la galta inflada; sello fúnebre, pera posar a la esquena dels acompanyants als enterros; sello alegre, pera enganxar al front dels convidats a casaments y bateigs, etcétera, etc.

Encare hi ha un'altra invenció: impost sobre inquilinats, es dir, un nou dret que vindrá senzillament a pujarnos el lloguer de casa. Y aixó en una época en que quan el propietari va a cobrar casi no hi ha ningú que no li digui:—Torni un altre dia!...

¡Apaga y vámonos!

El senyor Villaverde podrá dir qu' ell té la paella pel mànec y farà lo que li acomodi; pero... no se 'n fíhi massa. Si no's decidiaix a suprimir convidats, la paella no alcanará per tothom y 'l seu tiberi acabarà ab tota seguretat com el rosari de l' Aurora.

FANTÁSTICH.

DIPUTATS NOVELLS

—Pola ¿vosté per Madrid?

¿Qué dimontri l' ha portat?

—Soch diputat.

—¡Qué diu, home!

Aixó sí qu' es ben casual:

jo també 'n soch.

—¿Va de veras?

—Avuy mateix he entregat

l' acta al Congrés.

—¡Vaya, vaya!

¡Qui s' havia de pensar

que un bromista del seu género

arribés a...

—Home, igual

pot dirse de vosté.

—Calli,

que ab tot y estarho tocant

encare 'm sembla mentida!

Pero es lo que passa; atzars

de la existencia. Una tarde

prenia café ab don Joan,

¿sab? el cacich d' aquells barris,

y ell que 'm diu: «¿Fora capás

de ser diputat?» «¡Caramba!

¿per qué no?» Y... res més; ja está:

va arreglarse de tal modo,

que aquí 'm troba, transformat

en representant del poble.

—Cregui que si fa ó no fa

la meva historia es idéntica:

don Camilo's va empenyar

en durme al Congrés, y, justa:

al Congrés vinch.

—¡Ay caram!

¿Quin districte representa?

—Si vol que li sigui franch,

no ho sé del cert: crech que's tracta

d' un poble de per llá baix,

a Extremadura... ó Galicia...

¿Y vosté?

—¿Jo? No hi lograt

sapiguerho encare.

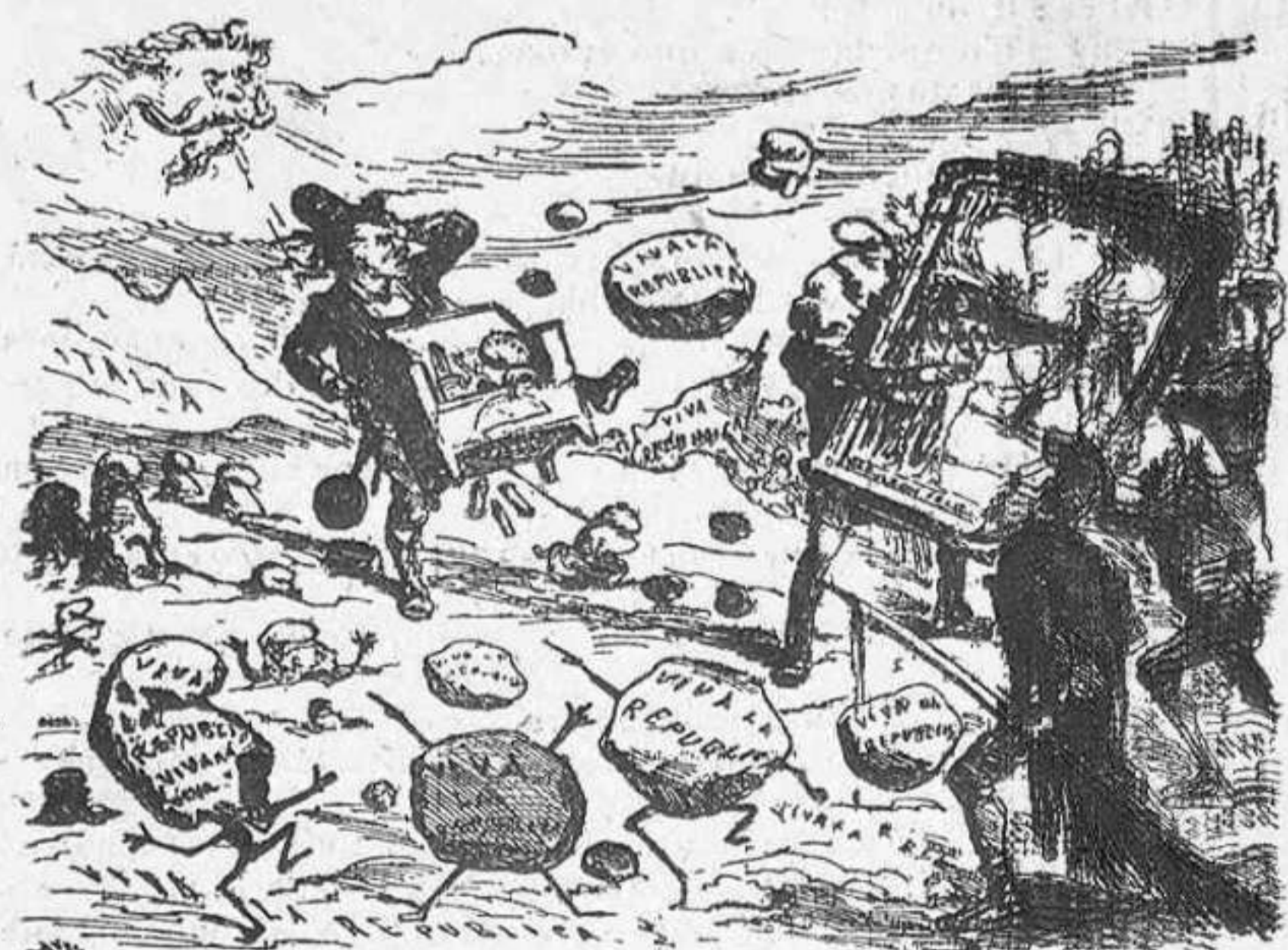
—¡Es bona!

Dos senyors representants,

que a horas d' ara encare ignoran

CASTELAR À TRAVÉS DE «LA CAMPANA DE GRACIA»—(Reproducció de caricatures publicades en nostre setmanari en diverses èpoques)

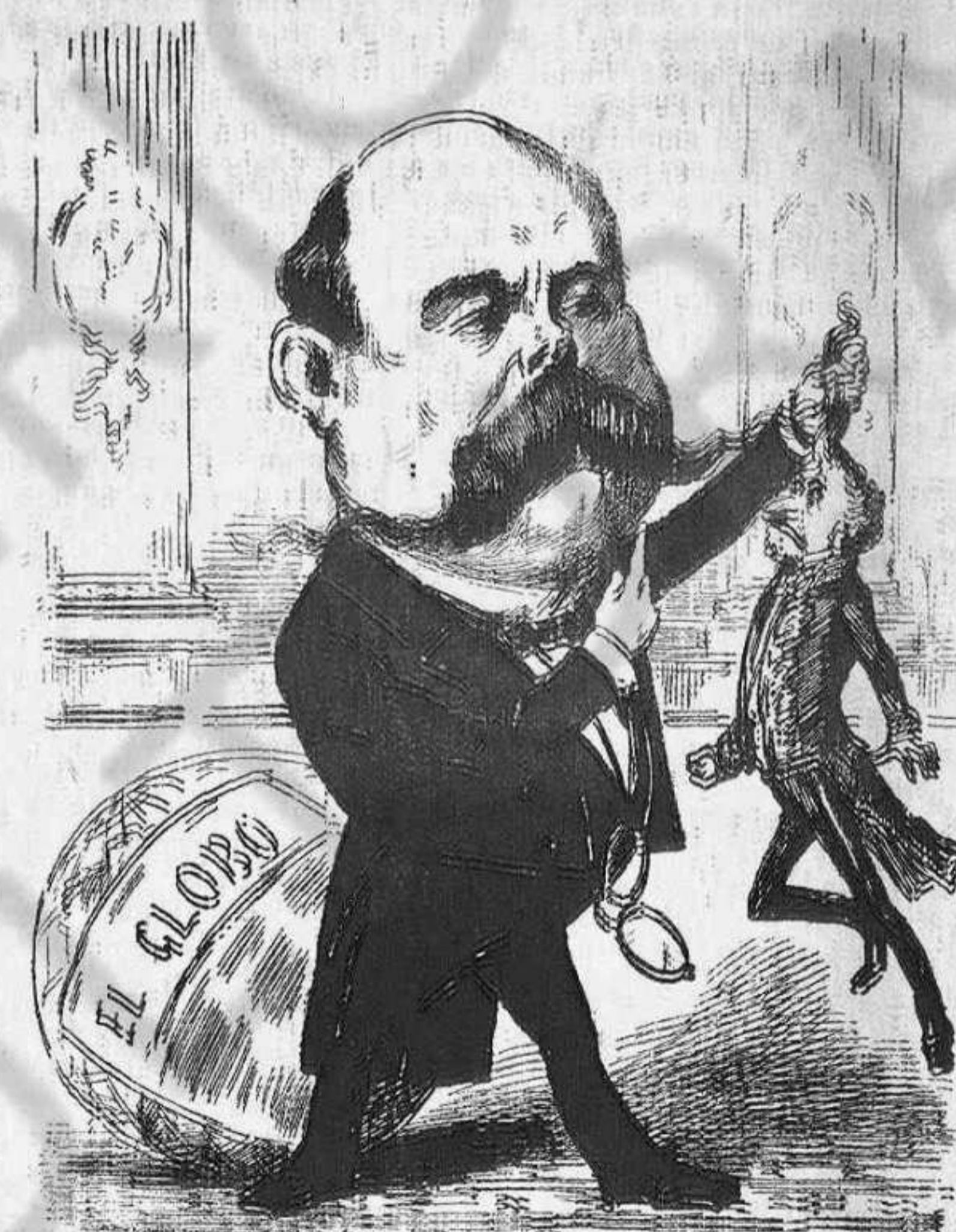
!!!CATALANS LO REY ES IMPOSIBLE!!!—.....“fins las pedras del camí t' cridarán: ¡Viva la República!!”, (CASTELAR)—(13 NOVEMBRE 1870—T. Padró.)

ANIVERSARI DE LA GLORIOSA.—Per Sant Miquel lo bramà no puja al Cel.—(28 Setembre 1873—T. Padró.)

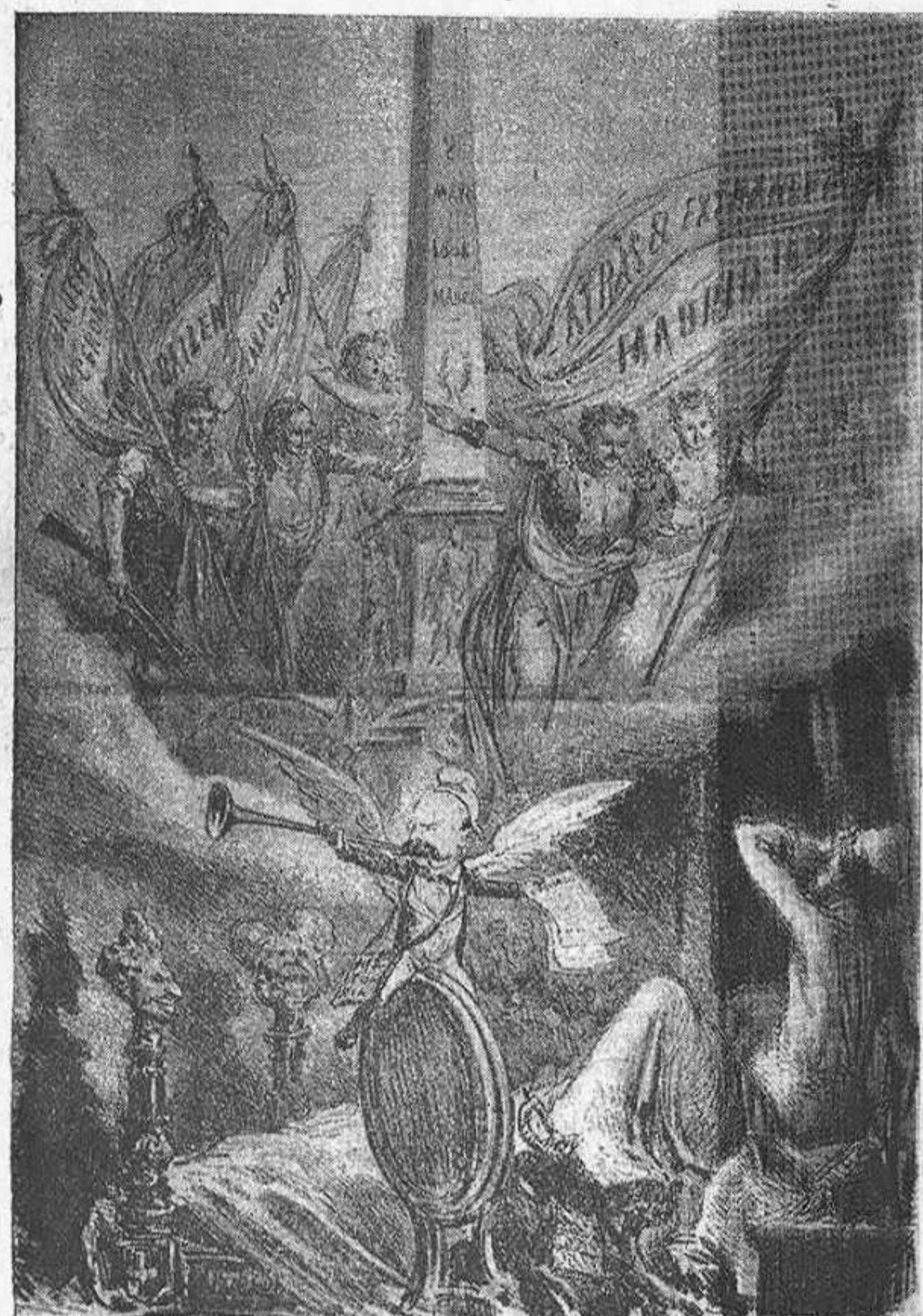
DISCURS SOBRE 'L MENSATJE DE LA CORONA.—Molt bé, D Emilio; que per molts anys pugis fer tan bonas obras.—(10 Mars 1878—Apeltes Mestres.)

L'ÚLTIM DISCURS DE 'N CASTELAR.—Mestre, tu no has cumpert res de lo que prometias... ¡Y ara vols que juris... Bueno; que que t' donaré més de quatre disgustos.—(11 Abril 1886—M. Moliné.)

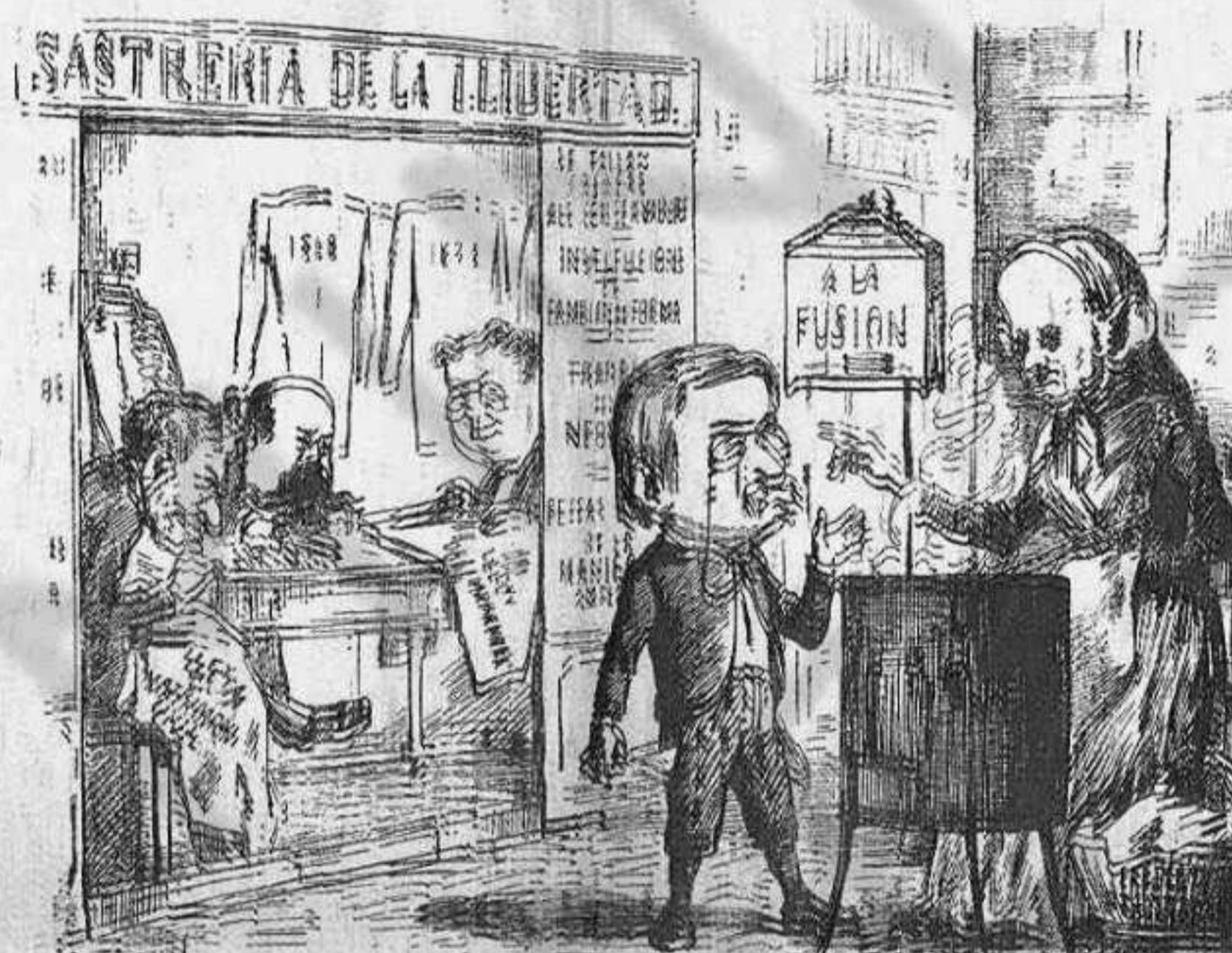
LO GALT DE LA REPÚBLICA POSSIBILISTA.—Tingui, D. Práxedes; ja está plimat: tiri'l a l'olla y fassin caldo per engreixá a la monarquia.—(27 Maig 1893—M. Moliné.)

UN SOMNI REAL.—(7 Maig 1871—T. Padró.)

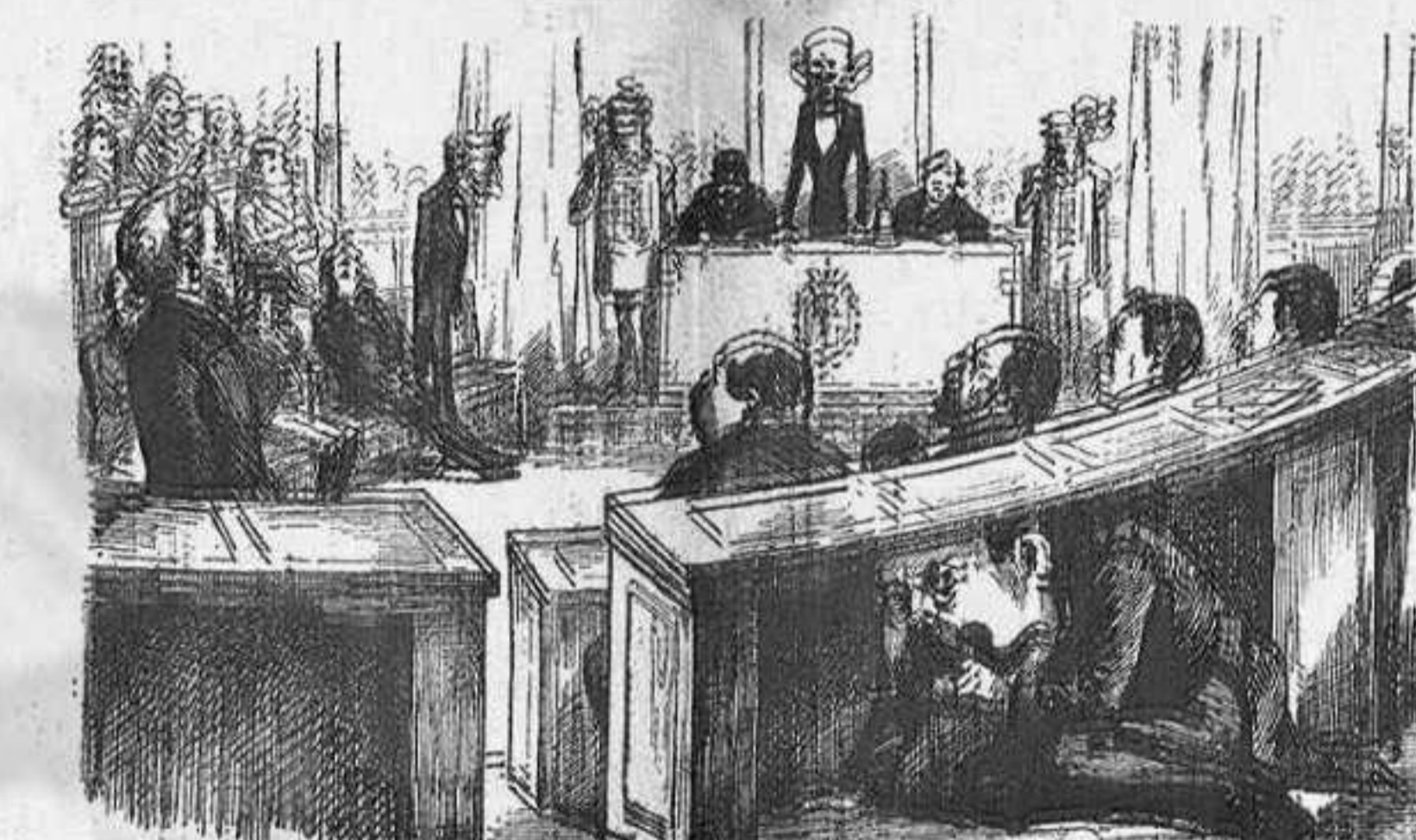
ACTUALITATS.—Francament, per 'un home sol n'hi ha un tip de tot això!—(14 Desembre 1873—T. Padró.)

CALENTAS Y GROSSAS.—Ay castanyera que m' he deixat els quartos a casa; que no me las voleu har?—No, Antonet, noi; ja veurás si vols castanyas ves a troba als sastre del davant que te las daran de franch.—(16 Octubre 1881—M. Moliné.)

ACTUALITATS.—Vamos, doneuvos las mans, y lo passat, passat. A n' els noys que fan farases, la mania no 'ls estima.—(18 Octubre 1874—T. Padró.)

VOTACIÓ DEL TRACTAT DE COMERS AB FRANSA.—President:—Se abre la votación. Sr. Sagasta:—Sagasta:—Si.—Presidente:—Sr. Balaguer:—Balaguer:—Non.—Presidente:—Sr. Castelar:—Castelar:—Una veu:—Ha fugit d' estudi.—(30 Abril 1882—M. Moliné.)

UNA VISITA OPORTUNA.—(Qué fa, Sr. Castelar?—Estich escrivint l'Historia d' Espanya.—Deixis d' historias y segueixim; que altra feyna ni ha.—(14 Janer 1893—M. Moliné.)

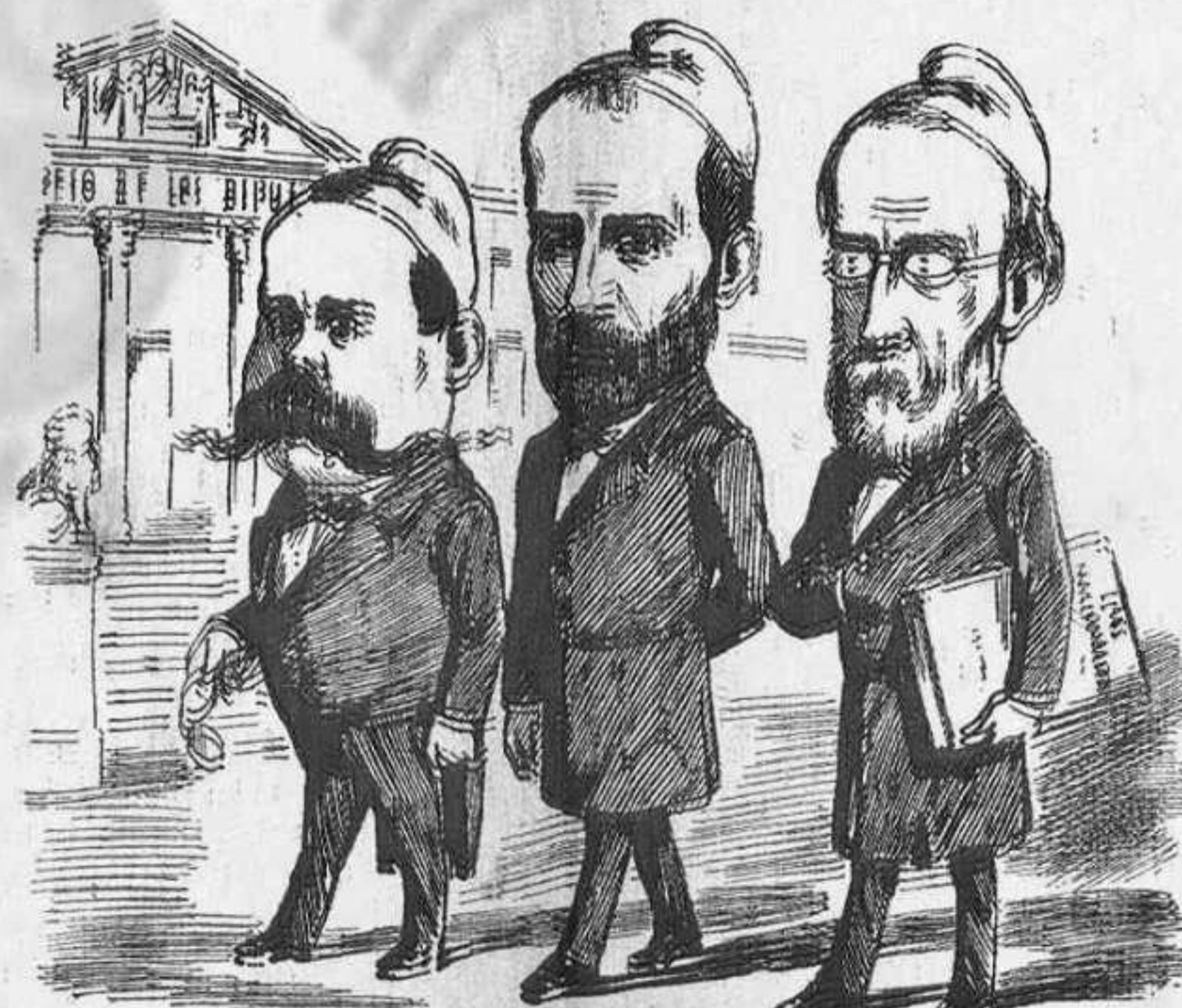
UN ESCŪLOR IMPOSSIBILISTA.—¡Reyna santissima! ¡Y per fer aquest bunyol ha estat vint anys?...—(17 Juny 1893—Apeltes Mestres.)

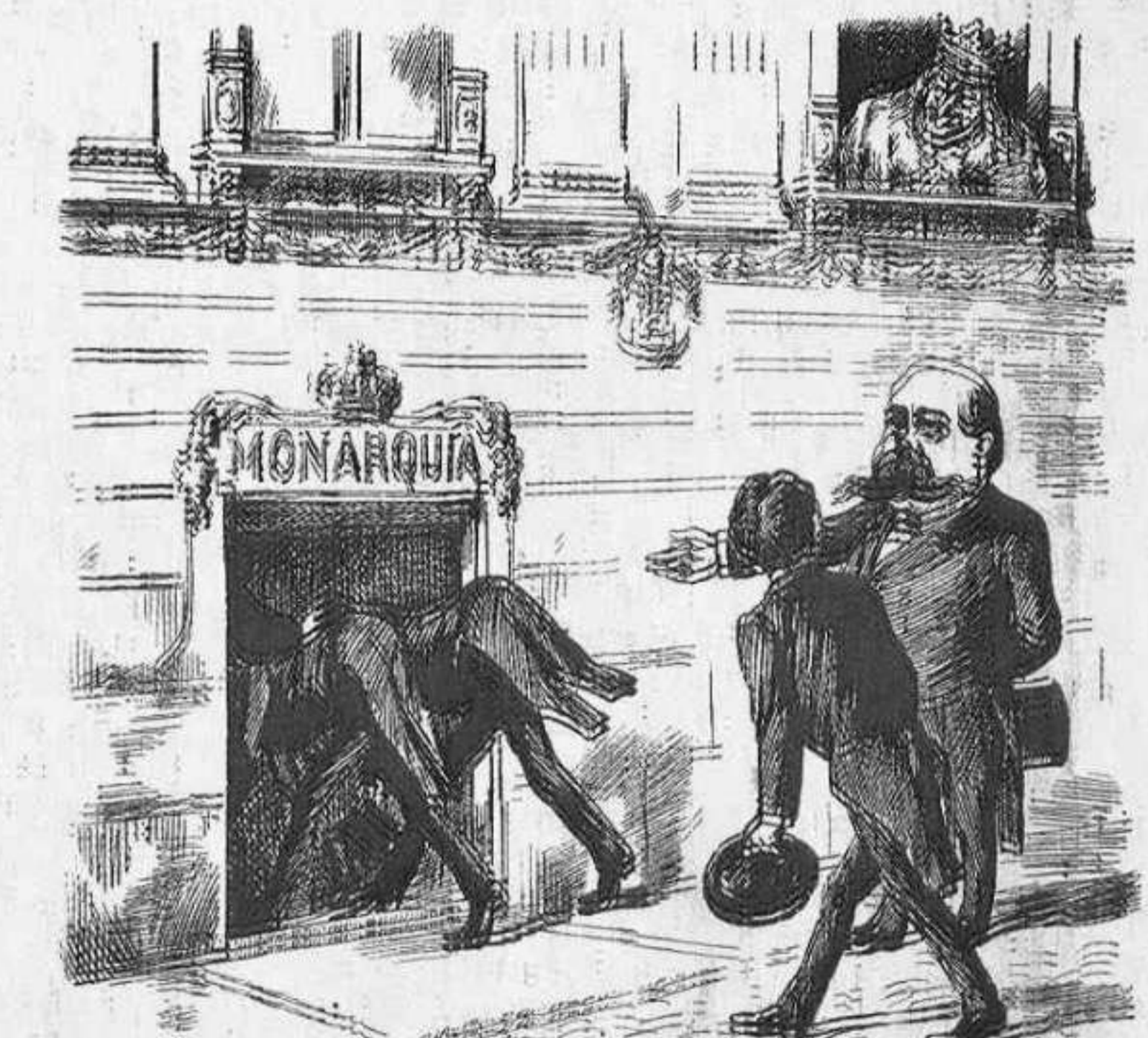
QUI NO VOL CREURE A LA BONA MARE, HA DE CREURE A LA PELL DE CAMRA.—Mentras sigas bona minyona, serém amichs, o si no las deixuplinas.— Vosté mateix, D. Emilio.—(14 Setembre 1873—T. Padró.)

Lo escurfiri.—Ressucita d' entre 'ls morts, y anirá á judicá als vius.—(6 Febrer 1876—T. Padró.)

L'IDEA DE LA CAMPANA.—Tres personas distintas, y una sola idea verdadera.—(15 Abril 1883—M. Moliné.)

SURTOS ILUSTRATS.—“Los posibilistas tienen abierta por completo la puerta de la monarquia; pero es una puerta tan baja, que para entrar deberán doblar mucho el espinazo.” (El Liberal).—(6 Maig 1893—M. Moliné.)

TAL HI YA QUI NO E' HO CREU.—Ventureta, jo ja estich cansat de maná 'l café pel pedregal; per lo tant, cúdате'n tú. Aquí tens la tralla; agáfat a las riendas, tira a la dreta, y no paris fins a l'Hostal del Rey, que hi ha molt bona taula.—(5 Agost 1893—M. Moliné.)

¿a qui representan. —¡Ah!
¿qué vol ferhi? Vots son trunfos:
mentres un pugui votar
sempre que se li ofereixi,
de la procedencia ray...
riguise'n d' aquestas cosas.
—Oh! Ja me 'n rich dias há.
¿De quin partit es vosté?
—Ni ho sé; tots me son igual.
¿Y vosté?
—Tant se me 'n dona;
en ma vida m' hi he fixat
ab aquestas petitesas.
—Ay caramba! Som companys,
y cap dels dos ho sabia.
¿Quin país, vritat?
—Y tall!
Lo qu' es jo no m' hi amohino:
un cop logri fé aprobar
un ramal de carretera
que 'm vindrá que ni pintat
per aná á las mevas vinyas,
poch ens hi deurém trobar
pel Congrés.
—Idem de lienzo:
que m' arreglin ben aviat
un cert expedient de minas
que tinch aquí mitj any há,
y adiós, temple de las Lleys:
no penso ficarhi 'l nas
sino en dias de barullo.
—¡Grans dias aquells, vritat?
—Diu que sí que s' hi disfruta.
—En cas d' haver de votar
¿per qui pensa decantar-se?
¿per en Silvela ó...
—¡Qui sab!
Dels problemas que 's ventilan
no 'n tinch concepte format.
—Ni jo: no més sento dir
que 'ns hem de regenerar,
pero no sé la manera.
—Jo menos.
—En fi, me 'n vaig
qu' es tart y vull aná als toros.
—Jo al frontón.
—Donchs, au revoir,
y en quant á la patria....
—¡Fugi!
—¡La patria!... ¿Qui sab hont cau!
—¿Es á dir qu' estém conformes?
—De tota conformitat.

C. GUMÁ.

LO MONUMENT DE CASTELAR

Ell mateix va erigirse 'l en los seus discursos. Eternament
estaré en peu, sent impossible que ni ab la pedra, ni ab lo
bronze pugan perpetuarse conceptes tan elevats com els que
figuran en lo discurs que en defensa de la llibertat religiosa,
pronunciá en las Constituyents del any 69, al respondre al
canonge Manterola.

Aquí van uns quants párrafos de aquest sublim monument
oratori:

«Se ha concluido para siempre el dogma de la protección
de las Iglesias por el Estado. El Estado no tiene religión, no
la puede tener, no la debe tener. El Estado no confiesa. el
Estado no comulga, el Estado no se muere. Yo quisiera que
el Sr. Manterola tuviese la bondad de decirme en qué sitio del
Valle de Josafat va á estar el día del Juicio el alma del Estado
que se llama España.»

«Andaba un día un gran poeta alemán allá por el Polo, y
era una de esas inmensas noches polares en que las auroras
de color de rosa se reflejan sobre el hielo. El espectáculo era
magnífico, era inmenso. Hallábase á su lado un misionero, y
como una ballena se moviese, le decía el misionero: «Mirad,
ante este grande y extraordinario espectáculo hasta la ballena
se conmueve y alaba á Dios.» Un poco más léjos hallábase
un naturalista, y el alemán le dijo: «Vosotros, los naturalistas,
soleis suprimir la acción divina en vuestra ciencia: pues he
aquí que este misionero me ha dicho que cuando ese gran
espectáculo se ofreció á nuestra vista por la naturaleza, hasta
la ballena se movía y alababa á Dios.»

«El naturalista contestó al poeta alemán: «No es eso; es
que hay ciertas ratas azules que se meten en el cuerpo de la
ballena, y al fijarse en ciertos puntos del sistema nervioso,
la molestan y la obligan á que se conmueva, porque ese animal
tan grande y que tiene tantas arrobadas de aceite, no tiene, sin
embargo, ni un átomo de sentimiento religioso.» Pues bien,
exactamente lo mismo puede decirse del Estado. Ese animal
tan grande no tiene ni siquiera un átomo de sentimiento reli-
gioso.»

«Me preguntaba el Sr. Manterola si yo había estado en
Roma. Sí, he estado en Roma; he visto sus ruinas; he con-
templado sus 300 cúpulas; he mirado las grandes Sibilas de
Miguel Angel, que parecen repetir, no ya bendiciones, sino
eternas maldiciones sobre aquella ciudad; he visto la puesta
del sol tras la Basílica de San Pedro; me he arrobado en el
éxtasis que inspiran las artes con su eterna irradiación; he
querido encontrar en sus cenizas un átomo de fé religiosa, y
sólo he encontrado el desengaño y la duda.»

«Señores diputados, me decía el Sr. Manterola (y ahora me
siento que renunciaba á todas sus creencias, que renunciaba á
todas sus ideas si los judíos volvían á juntarse y volvían á
levantar el templo de Jerusalén. Pues que, ¿cree el Sr. Mante-
rola en el dogma terrible de que los hijos son responsables de
las culpas de sus padres? ¿Cree el Sr. Manterola que los judíos
de hoy, son los que mataron á Cristo? Pues yo no lo creo; yo
soy más cristiano que todo eso.»

«Grande es Dios en el Sinai; el trueno le precede, el rayo
le acompaña, la luz le envuelve, la tierra tiembla, los montes
se desgajan; pero hay un Dios más grande, más grande todavía,
que no es el magestuoso Dios del Sinai, sino el humilde Dios
del Calvario, clavado en una cruz, herido, yerto, coronado de
espinas, con la hiel en los labios: y sin embargo, diciendo:
«¡Padre mio, perdónalos, perdona á mis verdugos, perdona á
mis perseguidores, porque no saben lo que se hacen!» Grande
es la religión del poder, pero es más grande la religión del
amor; grande es la religión de la justicia implacable, pero es
más grande la religión del perdón misericordioso; y yo, en
nombre de esta religión; yo, en nombre del Evangelio, vengo
aquí á pedirlos que escribais al frente de vuestro Código fun-
damental, la libertad religiosa, es decir, libertad, fraternidad,
igualdad entre todos los hombres.»

¡JA S' ACOSTA L' HORA!

Tirém las gorras enlayre
perque no tardaré gayre
á veure obert lo Congrés.
Ja está á punt d' arribar l' hora
de vida regeneradora
que 'ns ha d' omplir de dinés.
Lo govern ho va prometre
y se que al peu de la lletra
ab bona fé ho cumplirá.
Y aquesta nació agra-hida
li deurá la pau, la vida
y sempre 'l benehirá.

Per fé aixó té uns grans projectes
que sensecionals efectes
produrirán á la nació.

Y el Congrés ab alegría
els aprobará en un día
tot plé de satisfacció.

La contribució de guerra
que á tota l' industria aterra
la continuarem pagant.

Y á n' als bisbs y vicaris
los seus raquitichs salaris
segur que 'ls aumentarán.

Sense moure rebombori
s' estancarán á priori
articles de molt consúm.

Y el poble haurá d' agafarse
si es que vol alimentarse
menjant tan sols blens de llum.

¿Y en cédulas? ¡L' hem ben treta!
Las que avuy son de pesseta
d' aquí avant ne valdrán deu.

Y els governants ab cor noble
'nirán dihent á n' el poble:
apa, calléu y paguéu.

S' aumentará un tros la paga
á tota aquesta gran plaga
que corseca á la nació.

Se darán creus á cabassos
y marxarem á grans passos
á la regeneració.

Lo govern tan sols te un lema
qu' es seguir lo gran sistema
d' anar fent quartos de tot.

Y si 'l poble no 's don manya
quan voldrá salvar l' Espanya
l' Espanya ja será al sot.

FRANCESCH COMAS.

ELS COCODRILOS

UN vegeren mort al home que massa confiat havia
tractat inútilment de convertirlos en animals sim-
páticos y piadosos, eixiren del fondo del llot ahont
jeyan y s' agruparen ab la boca oberta entorn del
cadáver.

L' anavan á devorar sense cap respecte; pero
tement la justa venjansa dels germans del home, que plora-
van adolorits la séva mort, determinaren contenirse é imi-
tarlos.

Los cocodrilos també 'n saben de plorar: es aquesta una de
las sevas especialitats més características.

Y comensaren á exhalar las queixas mes amargas de aque-
llas bocas horribas, erissadas de dents punxagudas, á y desti-
lar per sos ullets enterbolits y traidors gotas d' aygua del riu,
simulant llágrimas.

«¡Oh, dolor dels dolors!...—exclamavan:—¿Qui podrá
consolarnos de la inmensa desgracia que representa la mort
de aquest home eminentísim? La patria ha perdut ab ell una
de las sévas glorias: la humanitat un dels seus redemptors:
nosaltres un dels amichs mes carinyosos que s' interessava
per humanar á la rassa dels hidrosauros á que pertanyém per
lley d. la naturalesa.»

Tot aixó ho deyan á grans crits, perque tothom se 'n enterés.
Y mentres atronavan l' espay ab sos gemechs, els dos coci-
driolos mes grossos, mes molsuts y de més duras escatas se feren
l' ullet y s' apartaren del grupo dels ploraners, pera confere-
ciar reservadament, puig sentian necessitat de pendre algu-
nas resolucions perque 'l Deu dels cocodrilos no pogués repa-
rarlos alegant qu' en tots aquells transports de desesperació,
ni que siguessen fingits, ne feyan un grá massa.

La conferencia 's celebrá reservadament, pero 'l resultat de
la mateixa 's traslluhí desseguida.

Los cocodrilos s' encarregarían de las honras fúnebres dedi-
cadas al eminent difunt. Aixís evitarían que 'ls homes de-
guessen ferho, aporfitantse de la emoció que la mort de un
varó tan ilustre podia despertar en tot lo poble. En moments
de gran excitació popular moltas vegadas, sense saberse com
ni de quina manera, als cocodrilos als fan pagar la festa.

Pero, cocodrilos com eran, individuos de una rassa rastrera,
no podían estarse de obehir los impulsos de son cor mesquí,
y acordaren escatimar tot quant poguessin las honras degudas
al excels difunt.

Ja no atribuhiren á sos mérits contrets al servey de la pa-
tria, sino á la pobresa en que havia mort la justificació de que
se li dediquessin honras fúnebres á expensas de la Nació. En la
imposibilitat de ofendre al difunt, inferían un agravi á la seva
familia, suposant que li vindria bé estalviar-se quatre quartos
pera donarli honrosa sepultura.

De mes á mes prengueren todas las midas y precaucions
necessarias per impedir qu' en lo corteig fúnebre s' exteriori-
sés en una forma massa significativa lo alt respecte que 'l
difunt mereixia en todas las gerarquias del Estat.

Y després de circular las ordres convenientes per impedirho,
esperaren l' hora del enterro, renovant la comedia dels plors
y dels gemechs, com si estiguessen possehits de un inmens
dolor.

Mes succehi que prompte s' adoná tothom de aquellas mise-
rias, y un gran crit de indignació ressoná per tot arreu contra
'ls dos cocodrilos grossos.

Els quals s' excusavan l' un ab l' altre, perque la culpa es
negra y ningú la vol, ni 'ls cocodrilos.

—Si per mí hagués anat—deya l' un—s' haurían tributat al
difunt honras extraordinaris com no 'ls haja tingut cap mes
home del nostre país, pero 'l meu company no va volerho.

—Que dius que no vaig volerho jo, si vas ser tú que t' hi vas
oposar resoltament, fent cas omís de las mevas advertencias.

Y l' un ab l' altre 's miravan ab rabia y fins s' ensenyavan
las dents com si anessin á devorarse... pero de qua d' ull de 'n
tant en tant somreyan y semblavan dirse:—¡Qué 'n som d' as-
tuts! ¡Quin parell de diplomáticos 'n hi ha de nosaltres dos!

Per fi la familia del mort va posar fi á tan indigna farsa,
dihent:

—Nostre es el cadáver, y no hem de permetre que ningú mes
que nosaltres s' encarregui de la seva conducció á la postrera
morada.

Y 'l poble en massa va aplaudir aqueixa resolució tan digna.

Pero no per aixó 'ls cocodrilos—y cuidado que no las tenian
todas—van deixar de assistir al gran enterro. Hi anavan en
llargas fileras, rastrejant, babejant, ab els ulls baixos y fent
veure que ploravan, pero en realitat petant de dents.

Y á son pas sentian las mostrás de indignació de tot un
poble.

Sigué per ells aquell enterro una carrera de injurias, de
xiulets y de sarcasmes: no semblava sino que 'ls passessin Bo-
ria avall.

En lo cementiri tingué son terme l' enterro. Pel gloriós di-
funt sigué 'l fúnebre recinte l' antessala de la immortalitat, pero
pels cocodrilos grossos, y xichs, se transformá en lo canyet,
ahont desde aquell dia memorable s' están pudrint y descompon-
ent.

P. DEL O.

REFORMAS EN LA ENSENYANSA

Molta atenció; es el marqués
de Didal el qui ara parla:

«Convensut de que 'l país
fa temp que va mal, á causa
de la perversa instrucció
que ha vingut rebent fins ara,
hi determinat trassar
un complet plan d' ensenyansa
tan bonich, tan conciensut
y tan ple de ideas sanas,
que tinch la seguretat
de que ab mitj sigle de práctica
transformarán totalment
el modo de ser d' Espanya,
venintla al fi á convertir
en una especie d' estable
hont un bram voldrá di: ¡Adeu!
y un altre bram: ¡Bonas tardes!

«Article primer: La font
de la moderna ensenyansa
será 'l sagrat catecisme
de la doctrina cristiana,
tal com la solém seguir
els de la nostra llopada.»

«Segón: Els llibres de text
quedan proscribts de las aulas,
si avants no son visurats
pel ordinari de tanda,
qui no autorisará res
que pugui escursar la llana
ú obrir massa las potencias
de la joventut incauta.»

«Tercer: Los mots llibertat,
progrés y otras mil paraulas
que la corrupció del sigle
ha ficat á n' el llenguatge,
desde aquest precís moment
se consideran borradas
del dictionari espanyol
per heréticas y bárbaras.»

«Quart: Los locals destinats
á la ensenyansa primaria,
haurán de ser sagristias
ó ermitas acreditadas.
La ensenyansa superior
únicament podrá darse
al cor de las catedrals
ó en iglesias d' importancia.
Respecte á llicenciatura,
queda desde ara anulada,
pues lo sol nom de llicencia
ja dá una idea vaga

de que per forsa ha de ser alguna cosa *non sancta*.

» Quint: La instrucció del jovent durará set anys, per ara, y las clases se darán ab arreglo á aquest programa:

Any primer:—Religió, y prou.

Segón:—Historia sagrada.

Tercer:—Religió y moral.

Quart:—Vidas de sants y santas.

Quint:—Repás de religió.

Sisé:—Quentos y miracles.

Seté:—Modo de guanyar las indulgencias plenarias.

» Article darrer: Quan vingui lo moment de fé 'ls exámens, en lloch de doná als deixebles notas més ó menos grates, als que quedin regular se 'ls concedirá una estampa y als sobressalients en tot un reliquiari de plata.

» Abrigo 'l convenciment de que d' aquesta ensenyansa lluny de sortirne 'ls productes que infestan avuy la patria, ne sortiran joves dócils, quiets, nets de tota mácula, y tan bons per cantar selms com per posarse una albarda.»

Mica més ó mica menos, aquestas son las paraulas que ha empleat el bon marqués al reformar l' ensenyansa.

¿Veritat que 'l noble senyor, per ser tan carlí, té gracia?

C. GUMÀ.

CARTA DELS CONDEMNATS DE MONTJUICH

Sr. Director de LA CAMPANA DE GRACIA:

Querido Sr.: Convencidos del recto criterio de justicia que le distingue, le enviamos el siguiente escrito con la plena seguridad de que le dará cabida en su popular periódico. Dándole las gracias anticipadas los firmantes.

AL PUEBLO

En virtud de la noticia que ha publicado la prensa de estos días de que, los Sres. ministros, reunidos en Consejo del 16 tomaron el acuerdo de abrir una amplia información para averiguar lo que haya de cierto sobre los tormentos verificados en el Castillo de Montjuich, debemos hacer constar que lo acordado por los Sres. Ministros es nada más que un pretexto para entretener la opinión pública con justicia alarmada. Decimos esto, por que en Enero de 1898 se mandó abrir una información (como sabe todo el mundo) de la que se encargó el juez del distrito de Palacio Sr. Ruiz Hita de laque resultó suficiente probada la existencia de dichos martirios.

Allá por el mes de Septiembre, después de concluida dicha información, la jurisdicción militar empezó otra: interrogando al martirizado Callís en Octubre del 98 estando éste en la cárcel Modelo de Madrid, y á los martirizados Suñé, Ollé y á Torrens, Casanovas y Melich estando en la cárcel de Málaga. Asimismo fueron interrogados los demás compañeros de infortunio presos en Búrgos, Melilla, Chafarinas, Peñón de la Gómera y Alhucemas; lo mismo que muchos otros (que pedian dar luz sobre este tenebroso proceso) residentes en Barcelona y

otros puntos de España y el extranjero, de cuyas investigaciones nos consta de un modo positivo que dieron un resultado favorable á las denuncias de los martirizados.

Pues si todo esto está hecho ¿á qué obedecerá que el Ministerio trate de hacerlo de nuevo?

¿Será por que encuentran personas de alta graduación que si no son autores materiales de dichos tormentos son cómplices de ellos...?

¡Que juzgue el pueblo!.

José Pons Vilaplana —Francisco Callís —Jaime Vilella.—
Melilla 23 de Mayo 1899.

os funerals costejats pel govern en obsequi de Castelar se celebraren dimars en la iglesia de Sant Francisco el Grande.

Y foren presidits per Francisco el Chico y 'ls seus companys de ministeri.

L' element lliberal y democrátich brill'á en ells per la seva ausencia. De manera que mes que 'ls funerals de 'n Castelar semblavan els funerals del govern de la reacció.

Uns funerals de cos present.

Tres días avants de l' obertura de las Corts ha publicat en Pidal lo seu decret de reforma de la segona ensenyansa en sentit reaccionari.

Si las Corts siguessen la verdadera y genuina representació del país, estich segur que no aguantaríam aquesta provocació.

Y al Mestre Titas de la Doctrina cristiana sabrían pëndreli la palmeta de las mans y tirarli entre cap y coll.

Per justificarse de no haver concedit los honors militars al cadáver de 'n Castelar, va dir en Silvela:

—Jo entench que l' exércit únicament deu emplearse en defensa de la patria.

A parlar ab franquesa, hauría pogut afegir:—De la patria y del arrós dels que la explotém.

En sos últims días, quan encare no havia hagut de ficarse al llit, va assistir en Castelar á una pesquera. Y al veure 'l martiri dels peixos que fora de l' aygua quètejavan ab violencia y obríen la boca plens d' ansietat.

—No m' agrada aquest espectacle—digué ab tristesa.—Qui sab si jo també moriré com ells per falta d' ayre!

¡Ah! Son tants els que moren per aquest motiu. Al poble espanyol ja fa temps que l' están pescant ab las xarxas de la falsetat y l' embustería. Los go-

berns de la restauració no 's dedican á altra cosa.

Y aixis van morint totas las ideas grans y generosas, totos los ideals que podrian fer la felicitat de la nació. Moren com los peixos que ab tanta tristesa contemplava en Castelar: per falta d' ayre.

Quadro.

En Castelar, un dels homes mes eminents d' Espanya, de cos present á Sant Pere del Pinatar.

Y en Polavieja donant un ball en lo Ministeri de la Guerra.

Está bé.
¡Qué baile!

Diumenje va descarregar sobre Sabadell una tremenda pedregada que trencá multitud de vidres y assolá tota la comarca.

Algú dona la culpa de aquest desastre á haverse establert en lo punt mes céntrich de aquella laboriosa ciutat un nou *Convent de Pares del Inmaculat Cor de Maria*, lo qual, segons lo criteri dels fanátichs que atribuheixen totas las desgracias á causas sobrenaturals, s' hauría d' admetre, per descabellat que sembli.

¿No ho dirían ells aixís, si en lloch de un nou convent, s' hagués establert en aquell edifici una escola laica, un temple protestant ó una lógia masónica?

Y donchs ¿per qué no s' ha de admetre que 'ls núvols del Cel, empipats al veure tants frares per tot arreu, s' hi fassin á cops de pedra?

Será precís que 'ls católichs demanin explicacions á Lleó XIII: no poden passar per menos.

Los católichs, y en especial els espanyols tothom sab que 's tornan folls cada vegada que s' estableix á Espanya un temple protestant. No fa encare dos mesos que á Barcelona sigué atropellada la capella evangélica del carrer de las Bassas de Sant Pere per una llopada de católichs procedent de la sagristía de Sant Pere.

Donchs, consti y sápigas, que aquesta conducta intolerant contrasta ab la que ha observat el Papa, manant celebrar missas per tot' Europa ab motiu del octogéssim aniversari de la reyna Victoria de Inglaterra.

¡Dedicar lo sant sacrifici de la missa á la soberana de un poble heretje, ab la sola idea de halagarla!... ¿Cóm se compagina aqueixa lenitut obsequiosa, ab la frestegesa del remat católich, que al sentir parlar de protestantisme ja se li erissa la llana?

Ja tenia rahó aquell Mossén que deya:—Bah, bah, bah... Al veure aquestas cosas, n' hi ha per tirar la teula al foch!

Un pare estúpit qu' envía als seus fills á l' escola de certs hermanos, que s' han fet notar per las sevas costums libidinosas, deya ab totas las quatre potas:

—M' agradan aquests hermanos porque *ho ensenyan tot*.

El neo Necedal, ha sigut rebut á Granada ab xiulets y crits de *¡Viva la República!*
Aixis m' agradan els neos.

MENTRES EN CASTELAR ESTAVA DE COS PRESENT

¡Qué bailen!

REFORMAS DE L' ENSENYANSA

Apaga y vámonos!

EN HONOR DEL GRAN DEMÓCRATA

Llágrimas de cocodrilo.

Ells semblen lletnias reaccionaries, y 'ls surten pebrots vermells en forma de gorro-frigis.

Lo governador de Sevilla no volent guardarse 'ls fondos de la Higiene 'ls ha distribuït entre alguns assilos clericals, entre 'ls quals els *Salessians* hi figuren per cent pessetas.

Sembla natural que una gent tan religiosa retxassés uns diners que procedeixen de las sentinas del vici de la prostitució... Pero ¡cá!... Las monedas son las medallas de l'única religió verdaderament universal.

No hi vol dir res que las pecadoras las subin, si 'ls frares logran aprofitarse'n.

SUSCRIPCIÓ

per a auxiliar als condemnats en lo procés de Montjuich

	Pesetas
Suma anterior	185'64
La colla Apats y Lletres	5
Marcelino Vidal	0'25
J. Ferrán Reventós.....	1
José Vidal.....	1
C. L.....	0'25
José Costa.....	0'30
Jaime Llusá.....	0'30
Ignacio Cruz.....	0'30
Ramón Cloa.....	0'30
Ernesto David.....	0'20
R. M.....	0'25
A. R.....	0'50
B. A.....	0'20
Ignacio Alentorn.....	0'40
Pedro Albertí.....	0'25
O. R.....	0'25
J. M.....	0'25
Rafael Llopis.....	0'25
Pedro Montagut.....	0'25
M. G.....	0'25
Arturo Badia.....	0'25
A. Bel.....	0'25

Recaudat fins avuy, Ptas. 197'89

Segueix oberta la suscripció.

LA REVISIÓ DEL PROCÉS DE MONTJUICH

Diuenje al matí va reunir-se en lo Centro de Agrupacions obreras la comissió revisionista prenent los següents acorts:

Primer: Nominar vicepresident de la mateixa al Sr. Reoyo, secretaria a la Sra. de Ayala, secretari al Sr. Aguilar y tresorer al Sr. Giol.

Segon: Dirigir un telegrama a la comissió de Madrid y posarse de acord ab ella pera la organissació de una gran campanya revisionista.

Tercer: Dirigir una circular a totas las corporacions obreras recabant lo seu concurs.

Quart: Encarregar al Sr. Junoy l'estudi del Códich Militar pera veure si es possible exercir l'acció popular dintre del procés que 's diu haver-se incoat.

Quint: Constituhir una comissió de lletrats pera assessorar a la Comissió y preparar la demanda de revisió, composta dels Srs. Trilla, Pi Arzuaga, Sol y Ortega, Vallés y Ribot, Almirall, Junoy, Climent Selvas, Serraclara, Salas Antón, Eusebio Jover, Vidal y Valls, Martínez (D. Ramón), Puig Asprer, Odón Martí y Camprodón.

Sext: Celebrar un meeting en cada una de las quatre capitals del Principat, en un dia dat, y actes análechs en una serie de localitats.

Aqueixas grans Assambleas votarán unas mateixas conclusions que serán comunicadas al Govern.

SOLUCIONS

A L'INSERTAT EN L'ULTIM NUMERO

- 1.ª XARADA.—*Au-to-no-mi-a.*
- 2.ª ANAGRAMA.—*Sorra—Arrós—Sarró.*
- 3.ª TRENCA-CLOSCAS.—*La Farsa—Angel Guimerá.*
- 4.ª ROMBO.—
C
N A P
N A R R O
C A R L I N S
P R I M A
O N A
S

5.ª GEROGLÍFICH.—*Per presos las presons.*

Han endevinat las 5 solucions los ciutadans P. Llatas, Un Sara-gatero, J. Astals y P. Pi Nyach, n'han endevinadas 4: Patatim Patatera y Norbert Pua; 3: Antón Ferrés, Minotauro y J. Pampallugas; 2: J. M. P. y un Borinot, y 1 no mes: Un de Tarrassa, Un Estanquer y Marieta Maca.

ENDEVINALLAS

ANAGRAMA

Uns total tan extrany's diu lo total Sr. Fonolls, que alguns d'ells s'han de cullir ab la pala y 'ls esmolls.

LA CANYA.

GEROGLÍFICH

X X
I A A

X
I

JOAN MORROS DE F.

CORRESPONDENCIA PARTICULAR

Ciutadans M. Manyós, J. Trot-lírot, Un de las Cabanyas, Pau Piu, Un d'aqueills dos nyébets badalonins, Pere Sesquilla, J. Turu Clerch, Pau Parrot, Ciclistas del Hospitalet, Un anti-frare, y Los Liachs de la Armonia del Hospitalet:—*Lo qu'envian aquesta semana no fa per casa.*

Ciutadans R. Homedes, Un Casula, Anton Ferré, V. de Garbi, Un de Sant Gervasi, Mal Tip, P. Salom Morera, Pep Endressat, Un Marruixa, J. Gorina Roca, E. Morera Font, Pau Perés, Pessich-pessigolla, Hereu de ca'n Taps, Joan Rocavert, Un de petit de l'Armonia del Hospitalet, Un Zaragossa, y A. dels Consols:—*Insertarém alguna cosa de lo que 'ns envian aquesta semana.*

Ciutadà M. Guineu: Si en lloch de fer un'obra de caritat hagués fet una barrabassada, cregui que 'n parlaríam: ara no hi ha motiu.—*Angl Montanya:* Las composicions van bé: las utilisarém.—*Pep Llauné:* Idem idem la de vosté.—*J. Pujadas Truch:* Lo mateix li dihem respecte a las que 'ns envia.—*J. Aubert Manent:* Es molt fluixa y no 'ns fa pesa.—*F. Comas:* Rebuda la remesa y moltes gracias.—*Trenca-plumas:* Buscarém en la cartera las composicions a que 's refereix: la de aquesta semana no fa per casa.—*A. Cantallops:* Tampoch es aprofitable lo que 'ns envia vosté.—*J. M.:* Va be y gracias.—*Q. Mallou:* La que 'ns remet queda acceptada, y procurarém publicarla prompte perque no perdi l'oportunitat.

ANTONI LOPEZ, editor. Rambla del Mitj, 20

A. López Robert, impresor.—Asalto, 63.—Barcelona.